

ЛУБАРДА

1907–1974–2017

Нови Сад, 2017.

Каталог *Петар Лубарда 1907–1974–2017* објављен је поводом изложбе одржане у Подгорици, Новом Саду, Београду и Андрићграду током 2017. и 2018. године.

Концепцијски пројекција:

Мр Милана Квас
СПОМЕН-ЗБИРКА ПАВЛА БЕЉАНСКОГ
Нови Сад, Трг галерија 2

Дина Павић
КУЋА ЛЕГАТА
Београд, Кнеза Михаила 46

Издавач:

Спомен-збирка Павла Бељанског
Нови Сад, Трг галерија 2
Република Србија
Тел: + 381 21 472 99 66
Факс: + 381 21 528 185
kontakt@pavle-beljanski.museum
www.pavle-beljanski.museum

Уредник:

Проф. др Јасна Јованов

Уводни текстови:

Проф. др Јасна Јованов
Филип Брусић-Renaud

Текстови:

Гордана Крстић-Фај
Мр Милана Квас
Дина Павић

Рецензије:

Мр Петар Ђуковић

Тактилни сејменци и описавке:

Милица Орловић Чобанов

Реализацију изложбе су помогли Министарство културе и информисања Републике Србије, Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и верске заједнице АП Војводине, Секретаријат за културу Града Београда, Министарство културе Црне Горе, Амбасада Црне Горе у Републици Србији, Француски институт у Србији, Радио телевизија Србије, Радио телевизија Војводине, Радио Беседа.

1. Пред сликом **Велика штафета људског разума**, Палата Србије (Београд, око 1965)

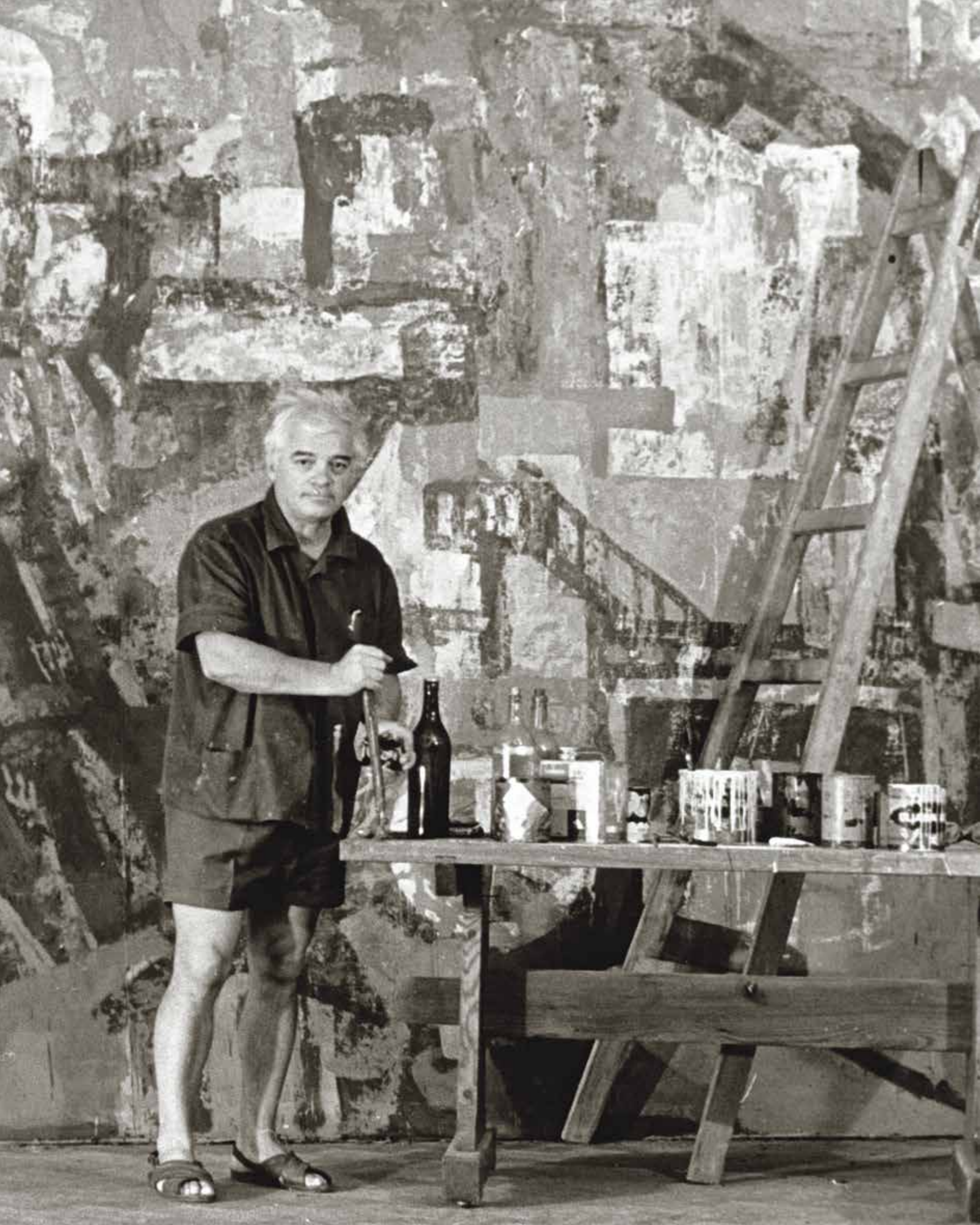

Садржај:

Јасна Јованов	
Лубарда – сликар у свом времену и градитељ слике	10
Филип Брусих-Renaud	
Петар Лубарда 1907–1974–2017	14
Гордана Крстић-Фај	
Петар Лубарда у светлу француских извора	16
Милана Квас	
Лубарда и Бељански: портрет пријатеља	28
Дина Павић	
Петар Лубарда и културна политика након 1945. године – једно читање архиве Куће легата	48
Јасна Јованов, Милана Квас, Дина Павић	
Живот и уметност Петра Лубарде	62
Списак илустрација	70
Каталог	72

2. Рад на слици **Индустијализација** (Београд, око 1960)

Јасна Јованов

Мало је уметника у ликовном животу Србије који се могу похвалити са толико изложби приређених у њихову част, колико је током прве половине 2017. године имао сликар Петар Лубарда. Сезону је 1. марта отворила поставка једне слике, платна **Фантастична звер** или **Besta fantastica**, први пут приказане јавности у Београду у неформалном изложбеном простору на Андрићевом венцу. Слика је настала 1953. године, по неким тврдњама не у Београду, већ у Сао Паолу, где је и излагана и награђена на Бијеналу. У Београд је стигла из Лиона, из колекције Марка Барбезата (Marc Barbezat) и његове супруге Олге, код нас позната као Олга Кешељевић, пријатељица Љубице Цуце Сокић. Лубардино стваралаштво из године 1953, уз идеју о слици као нечему што се гради, обележено је изузетно атрактивним платнима и монументалним форматима, а тематски је проткано симболичним значењима и освртима на значајна историјска збивања. Интерпретирано у текстовима Петра Ђуковића и Јеше Денегрија о изложеној слици, оно је позиционирано и у савременом политичко-културолошком контексту, документујући Лубардин значај у светлу културне политике „социјализма с људским ликом“, профилисаног управо почетком шесте деценије двадесетог века у Југославији, покретањем нових тенденција али и освајањем уметничких слобода. „Бијенале није показало ништа ново што свет не би познавао, осим Југославије и њеног Лубарде,“ приметио је тада члан жирија Хенри Мур (Henry Moore); такође, Петар Лубарда је, захваљујући овом, као и другим међународним признањима која су уследила, тада добио невелик, али ипак веома значајан простор у *Историји модерног сликарства – од Сезана до Пикаса* (1963) Херберта Рида (Herbert Edvard Read), са пар реченица које су из каснијих издања уклоњене. Слици која се и надаље у домаћој литератури водила под назвом **Рибје** или **Риба**, ипак је остао назив с Бијенала – **Besta fantastica**. Дан пошто је приказана поменута слика, 2. марта 2017. у Дому Јеврема Грујића, такође у Београду, отворена је поставка „Невиђени Лубарда“, која је обухватила „24 ремек-дела“ из периода између 1936. и 1972. године. Подељена у две етапе уметничког стваралаштва, приказала је кратак период врхунца његовог рада из међуратног периода, од 1936. године, као и стваралаштво после Другог светског рата, готово до завршетка Лубардиног овоземаљског битисања. Независно од обележавања сто десет година од рођења самог уметника, а поводом утемељења Галерије САНУ, у Великој галерији Дома војске Србије 10. марта отворена је изложба „Уметници, академици из колекције Павла Бељанског“ где је Петар Лубарда представљен са три слике: **Фазаном** из 1940. године, **Мотивом из Улциња** (1936) и **Шиптаром** (1937), периодом који кореспондира с првом етапом поставке „Невиђени Лубарда“. „Уметници, академици из колекције Павла Бељанског“ могла се од 11. маја видети у Новом Саду, у матичној кући колекције Павла Бељанског, уз остале Лубардине слике. Истог дана, 11. маја у београдској галерији „Канвас“ отворена је и изложба „Лубарда – фрагменти шесте деценије“, на којој је представљено деветнаест радова из приватних колекција, укључујући и реплике кључних композиција попут **Битке на Вучјем долу** или **Косовског боја**. Готово истовремено, у оквиру поставке „Омаж Милану Комненићу – у одбрану слике“, у Великој галерији Дома војске Србије приказана је слика **Прометеј**, једна од верзија значајне теме којом се уметник бавио током 1967. године. Од 20. маја 2017. у Националној галерији, такође у Београду, уз звучне најаве, изложена је и Лубардина слика излагана на Бијеналу у Венецији 1950. године, као једна од пет сродних из циклуса названог „*Rapogama del Montenegro*“. Централни експонат поставке представља Лубардин **Поглед на Скадарско језеро** илито **Скадарско језеро – поглед са Павлове стране**, односно **Предео из Црне Горе**, зависно од аутора који слику помиње. Ову поставку, у којој је приказана генеза једног од Лубардиних мотива, потписују историчари уметности Јерко Денегри и Петар Ђуковић.

Овако интезивно бављење Лубардиним опусом, а посебно сликама које су дуго биле ван домања локалне јавности, углавном се, одвијало у оквиру центра Београда, што није промакло једном од арбитара нашег ликовног живота, Николи Кусовцу: „Да је којим чудом потрајао, као што није, знаменити српски сликар Петар Лубарда би 27. јула ове године славио сто десети рођендан. Ваљда због тога Београдом је током пролећа 2017. завладала права лубардоманија. Једна за другом отворале су се изложбе његових слика,“ прокоментарисао је он у листу *Печай*. Као искусан музејски

3. У атељеу (Београд, 1967)

последник, Кусовац се у свом коментару осврће на ове активности као на последицу посртања институција културе. Коначно, на ово питање прво одговара изложба „Када се Други сусреће с Другим“, организована поводом 60 година Културног центра Београда, и видео рад „Комунистичка слика у доба дигиталне репродукције“ Владимира Николића на којем је приказана чувена слика Петра Лубарде **Индустријализација**, из 1961. године, дело пред којим су се, у Народној скупштини Југославије исте године сликали сви учесници Самита Несврстаних, заједно са Јосипом Брозом Титом – што је приказано и у фрагменту из архивског филма Филмских новости. Део видео-рада чини и данашњи приказ слике, испод које се налази тезга за продају улазница, кокица, кока-коле и осталих биоскопских ђаконија, а на индустријализацију ваљда евоцира изложени пројектор, припадајући можда времену настанка саме слике. Сликаом и звуком контекстуализовано у дигиталној епохи ово платно, заједно са својим актуелним окружењем, прерасло је у својеврсну инсталацију савремене уметности, али и парадокс у оквиру текуће „лубардоманије“.

С друге стране, упоредо са овим дешавањима, и не само ове већ и током претходне године, одвијале су се припреме за изложбу која је спојила две значајне институције културе које баштине Лубардино уметничко наслеђе. Већ из контекста овог каталога, јасно је да се ради о Спомен-збирци Павла Бељанског и Кући легата, двома институцијама које Лубардин јубилеј могу да обележе на само један начин – уз темељну припрему и музеолошку обраду свих елемената сложене уметничке и документарне заоставштине Петра Лубарде. Идеја о изложби потекла је из замисли да се прикаже повезаност уметника Лубарде и колекционара Бељанског, као још једна етапа у циклусу „Павле Бељански – пријатељ уметника“. Међутим, првобитна замисао, за коју постоји обиље материјала, проширена је на поставку о два легата. Обавеза чувања, истраживања и представљања баштине коју чувају, па и оне везане за дело Петра Лубарде, наметнула је и концепт поставке, у једнакој мери усклађен континуитетом ауторовог уметничког деловања, као и с периодима његовог стваралаштва заступљеним у оквирима колекције Павла Бељанског и Легата Петра Лубарде из Куће легата. Скупљачка активност Павла Бељанског била је усмерена на време раних боравака обојице – и сликара и колекционара – у Паризу, од уметникових почетака у атељеу у Сите Фалгијер, број 12, о којима је говорио Ристо Стијовић, преко мале југословенске уметничке колоније у париском предграђу Малакоф, излета у Сен Тропе и коначно боравака у Руми или Црној Гори при крају четврте деценије двадесетог века, и значајних слика које су тада настале. Поред динамичног, а понекад и драматичног уметниковог стасавања у Паризу, поставка ће указати и на његова излагања у Паризу и Београду, као и на она у Риму, 1929. и 1937. године. Већ тада постаје јасно да се ради о аутору спремном да се представи пред лицем европске јавности, као што ће се, нешто више од деценије касније, успешно представити у светским уметничким круговима и стећи многобројна признања. Управо тај период чини главницу фонда Легата смештеног у некадашњем уметниковом дому у Илинчићевој улици у Београду. Његовим представљањем у оквиру изложбе биће заокружена слика о свеукупном Лубардином стваралаштву, кроз невелику целину у којој превладавају неки од кључних момената, обиље документарног материјала и допуњена свеобухватним стручним освртима. Додатни допринос Лубардином јубилеју даће ове године обе поменуте куће још на неколико начина: пре свега приказивањем Лубардиних радова из колекције Таркет од 27. августа у Легату, као и научним скупом који ће се одржати у октобру у Спомен-збирци Павла Бељанског. С петнаестак учесника, углавном музејских стручњака и припадника академске заједнице из Србије и околних земаља, овај скуп свакако ће допринети богатијем тумачењу Лубардиног дела, и истовремено подстаћи дијалог с различитих полазних тачака. Потврду за такву тврдњу налазимо на примеру који нам пружају претходни научни скупови одржани током неколико последњих година у Спомен-збирци Павла Бељанског, посвећени самом Бељанском и Надежди Петровић, као и слична дешавања посвећена Љубици Цуци Сокић и Јовану Бијелићу, у организацији САНУ и Галерије Матице српске.

Изложба „Петар Лубарда 1907–1974–2017“ премијерно ће бити приказана првих дана августа 2017. године у Подгорици, у изложбеном простору Дворца Петровића, у оквиру обележавања датума

уметничког рођења. Са двадесет шест дела и пратећом документарном поставком она ће следити већ поменути концепт. Током месец дана трајања изложбе публика ће у Подгорици имати прилику да прати и филмски програм посвећен Лубарди. Следећа дестинација изложбе је Спомен-збирка Павла Бељанског у Новом Саду, где ће поставци бити додата, између осталих, и слика Милана Коњовића **У славу Лубарде** из 1974. године, којом је сомборски сликар желео да укаже част свом преминулом колеги. Ова слика ће се наћи и у поставци у изложбеном простору Куће легата у Кнез Михаиловој улици у Београду, која ће бити отворена средином новембра и трајаће све до почетка наредне године. Потом ће поставка бити приказана у Галерији „Петар Лубарда“ у Андрићграду, у време одржавања једне од најзначајнијих манифестација која се у нашем окружењу дешава, филмског фестивала Кустендорф. Након завршетка безмало пола године дугачког изложбеног циклуса, бићемо богатији за овај каталог, као и за зборник са научног скупа о Петру Лубарди, док ће документације Спомен-збирке и Лубардиног легата бити допуњене новим архивским материјалима прикупљеним из домаћих, али и француских и италијанских архивских извора, што ће, несумњиво, бити једно од најзначајнијих постигнућа целокупног програма. Овако сложен пројекат, који треба да повеже неколико институција и три државе, не би се могао остварити без учешћа различитих нивоа управе у култури, пре свега Министарства за културу и јавно информисање Републике Србије, Секретаријата за културу, информисање и односе са верским заједницама Аутономне Покрајине Војводине и Секретаријата за културу Града Београда, предусретљивости Министарства културе Црне Горе и Амбасаде Црне Горе у Републици Србији, Владе Републике Србије, Галерије Матице српске, Народног музеја у Смедеревској Паланци, Галерије „Милан Коњовић“ из Сомбора, Музеја Српске православне цркве, Српске академије наука и уметности (Уметничка збирка САНУ), Музеја града Београда, Народне библиотеке Србије, Националних архива Француске (Пјерфит сир Сен), Националног музеја модерне уметности (Париз), Француског института у Србији, Библиотеке Ронћониане (Прато), приватних колекција и архива који су спремно прихватили учешће у пројекту, као и помоћи у истраживачком раду од Францеске Софије Мончели, Јасмине Андоновић, Ђине Лазар и Ђура Лубарде.

У име свих учесника им се захваљујем, али захвалност дугујем и колективима Спомен-збирке Павла Бељанског и Куће легата, који су у сваком тренутку били максимално ангажовани на његовој реализацији.

Јасна Јованов

У години у којој обележавамо 110 година од рођења Петра Лубарде, две установе, које између осталог баштине и уметничка дела овог великана нашег сликарства, решиле су да на достојан начин јубилеј обележе изложбом „Петар Лубарда 1907–1974–2017“. У Спомен-збирци Павла Бељанског у Новом Саду чувају се дела Петра Лубарде настала пре Другог светског рата, а Кућа легата стара се о Лубардиним делима из послератног периода. На изложби ће се наћи дела у распону од 1928. године (**Нага жена**, уље на платну) до 1971. године (**Путовање кроз ноћ**, нитро лак на лесониту) и тиме она поприма ретроспективни карактер. Изложба ће пропутovati део бивше заједничке државе: у августу ће гостовати у Подгорици, у Центру за савремену уметност, у септембру и октобру у Спомен-збирци Павла Бељанског у Новом Саду, у новембру и децембру у галерији Куће легата у Кнез Михаиловој 46 у Београду и у јануару у Вишеграду, у Андрићграду.

Поред слика и цртежа, на изложби ће бити приказан и део богате архивске грађе наших установа. Архива коју чува Кућа легата нађена је у вили у Иличићевој улици број 1 у Београду, у којој је живео Петар Лубарда са супругом Вером од 1957. до смрти 1974. године. По сликаревој жељи, након његове смрти, удовица Вера Лубарда поклонила је Граду Београду Лубардине слике, цртеже, намештај и сликарски прибор из његовог атељеа. У делу куће отворена је поставка са Лубардиним делима, а у другом делу куће је живела Петрова удовица. Тако је настао Легат Петра Лубарде. Због неспоразума са госпођом Лубарда, Легат је био затворен за јавност од 1983. године. Кућа легата преузима бригу о Легату Петра Лубарде 2008. године и уз велику финансијску подршку Града Београда креће реконструкција виле и конзервација и рестаурација дела ликовне и примењене уметности и архивске грађе. Легат Петра Лубарде поново је отворен за јавност крајем 2014. године.

Поред изложбе „Петар Лубарда 1907–1974–2017“, планиране су и друге манифестације у години јубилеја. На сам дан рођења Петра Лубарде 27. јула, у дворишту Легата у Иличићевој улици број 1 у Београду, биће постављена биста Петра Лубарде, рад Сретена Стојановића и отворена изложба Лубардиних слика из Колекције Tarkett, којом ће бити допуњена стална поставка у Легату. У Спомен-збирци Павла Бељанског у октобру биће одржан научни скуп посвећен Петру Лубарди, а зборник са овога скупа биће промовисан у Српској академији наука и уметности у новембру.

Захваљујем се свима који су помогли у реализацији овог пројекта, а пре свега Министарству културе и информисања Републике Србије, Секретаријату за културу Града Београда и Секретаријату за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама Аутономне Покрајине Војводине, Програмском архиву Радио телевизије Србије. Посебну захвалност дугујем ауторкама изложбе Милани Квас из Спомен-збирке Павла Бељанског, Дини Павић из Куће легата, Гордани Крстић-Фај и Јасни Јованов, управници Спомен-збирке Павла Бељанског.

